

PhDr. Ondřej Chvojka, PhD.

Rovinná sídliště doby bronzové v hornodunajském kulturním okruhu

Brno – České Budějovice 2011

Oponentní posudek habilitační práce

Předložený habilitační spis O. Chvojky **Rovinná sídliště doby bronzové v hornodunajském kulturním okruhu** se skládá ze dvou dílů. První svazek se skládá ze 169 stran textu a 51 vložených obrázků a představuje pasáž, která shrnuje výsledky studia autorovy práce. V druhé části jsou předloženy přílohy práce, které jsou tvořeny 95 stranami textu a 89 kresebnými tabulkami s terénními plány a vyobrazením archeologického materiálu.

Textovou část hodnocené habilitační práce tvoří šest nestejně dlouhých kapitol a soupis použité literatury. V úvodu prvního dílu nám O. Chvojka kromě stručného shrnutí nejdůležitějších literárních prací ze sledované oblasti předkládá výstižné vymezení studované problematiky.

Druhá kapitola (str. 7-10) nás ve stručnosti seznamuje s metodikou práce a definicí sledované problematiky. Autor ve své práci vycházel hlavně z literárních podkladů, v menší míře z nepublikovaných nálezových zpráv a částečně rovněž z vlastních výzkumů. Chvojkovu definici rovinných sídlišť lze beze zbytku akceptovat. Do práce jsou zařazena sídliště starší až pozdní doby bronzové, tedy ve stupních B A až H B podle Reineckovy periodizace. V další části je vymezeno sledované území a je podána jeho základní charakteristika. Dovolil bych si požádat O. Chvojku o vyjádření k zadání. V názvu habilitační práce je uveden termín hornodunajský kulturní okruh, zatímco v kapitole 2 (str. 9) je při vymezení zpracovávaného makroregionu kromě Bavorska a Horního Rakouska vyznačena pouze oblast jižních a západních Čech. Znamená to tedy, že je pojednáno o problematice pouze v oblasti „milavečské kultury“ a území „knovízské kultury“ je ponecháno stranou? Navíc je to poněkud

v rozporu s novou syntézou pravěku Čech, jehož je O. Chvojka spoluautorem, protože zde se používá spíše termín severoalpská popelnicová pole.

Ve třetí kapitole **Rovinná sídliště starší doby bronzové (Br A1-A2/B1)** (str. 11-53) O. Chvojka zpracovává problematiku starší doby bronzové. Při srovnání celého studovaného regionu se ukazuje, že nejvíce sídlišť je v současné době v Bavorsku a v jižních Čechách, zatímco v Horním Rakousku a v západních Čechách jsou sídliště zastoupena jen velmi slabě. Tomu odpovídají i znalosti o charakteru sídlišť, protože nejvíce informací je z Bavorska. Dobře je zpracována problematika nadzemních obytných staveb z celé oblasti. Je však škoda, že při srovnávacím rozboru autor nevyužil analogií z Moravy, odkud jsou ze starší doby bronzové zveřejněny vesměs malé domy, ale i jeden dlouhý dům (Šumice). Autor odkazuje pouze na dlouhou stavbu z Pavlova (str. 26), jejíž datování není však zcela jednoznačné (lengyel nebo starší doba bronzová). Sporné je i datování vyobrazeného sídlištního materiálu ze Žákavy (str. 37, obr. 18), který autor spojuje se starší dobou bronzovou, zatímco E. Čujanová-Jílková uvažovala o jeho středobronzové klasifikaci.

Ve čtvrté kapitole **Rovinná sídliště střední doby bronzové (Br B-C)** (str. 54-89) se O. Chvojka zabývá problematikou střední doby bronzové. V rámci celého zpracovávaného regionu je opět nejvíce sídlišť v Bavorsku, ale většina z nich není publikována. V poslední době přibylo rovinných sídlišť v jižních a západních Čechách, zatímco z Horního Rakouska je známo pouze pět lokalit. O většině z nich jsou jen minimální poznatky, ale některé nové výzkumy naznačují větší rozsah i složitější členění, než se dříve předpokládalo. Jednoznačné kůlové stavby jsou doloženy pouze z Bavorska. Halové stavby mají menší rozměry než v předchozím období a vedle nich se objevují i menší stavby. Další objekty (zahlobená obydlí, kruhové příkopy, studny, pece aj.) jsou zachyceny jen ojediněle. Bohužel i v této pasáži postrádám analogie z Moravy, kde se vyskytly jak stavby halové (např. Bezměrov, Olomouc-Slavonín) tak i menší obydlí (Přítluky). Stručně, ale přehledně je zpracována pasáž o hmotné kultuře z rovinných sídlišť střední doby bronzové. Zvláštní pozornost věnoval autor keramickým nálezům z Radčic (tab. 52), které poněkud připomínají chlebové idoly starší doby bronzové. S jistými problémy se autor setkával při zpracování chronologie sídlišť, protože materiál z nich bývá často zveřejněn jen předběžně nebo někdy je dosud nepublikovaný. Velmi dobře a podrobně připravil O. Chvojka kapitolu o topografii sídlišť. Zde bych upozornil na jednu stylistickou nepřesnost, která se však týká i dalšího textu. Nadmořská výška by u lokalit měla být uváděna v m (nikoli m n.m.) nebo by se mělo mluvit o výšce nálezíšť v m n.m. Celá táto kapitola přinesla důležité poznatky, protože donedávna této problematice nebyla věnována dostatečná pozornost.

Pátá kapitola **Rovinná sídliště mladší a pozdní doby bronzové (Br D – Ha B)** (str. 90-145) je, jak vyplývá již z názvu, věnovaná problematice období popelnicových polí. Z kulturního hlediska přináší zpracovávaná oblast jisté problémy vzhledem k nejednotné terminologii (kultury knovízská, milavečska, štítarská, nynická, knovízsko-milavečská, hornodunajská popelnicová pole, severoalpská popelnicová pole aj.). Toto období patří k jednomu z vrcholů pravěkého osídlení ve střední Evropě a poskytuje největší množství podkladu pro řešení sledované problematiky, a to přirozeně platí i pro sledovanou oblast. Jedinou výjimkou je území Horního Rakouska, kde znatelně menší počet nálezů je zřejmě poplatný stavu výzkumu. Z Bavorska a Čech uvádí O. Chvojka značné množství lokalit s velkými počty objektů různého charakteru, tvaru i velikosti. Kromě obvyklých zásobnicových jam a obydlí je v práci shromážděna i řada objektů s jinou funkcí (např. studny, tavicí pícky, hrnčířské pece). Problematika sídlišť z tohoto období je zpracována velmi podrobně ve všech směrech a považuji za zbytečné glosovat všechny části tohoto textu. Měl bych k této pasáži pouze dvě či tři drobné připomínky. Sídliště období popelnicových polí mají minimálně ve střední Evropě do jisté míry jednotný ráz, takže je škoda, že pro srovnání nevyužil autor J. Říhovským velmi kvalitně prozkoumané a stejně dobře vyhodnocené velatické sídliště v Lovčičkách, případně i některé jiné lokality. Poněkud větší prostor mohl být věnován i problematice pohřbů na sídlištích. Pro jejich malý výskyt ve sledovaném regionu lze, aspoň částečně, akceptovat autorovo vysvětlení o vlivu agresivní kyselých půd. I za těchto okolností mohlo být aspoň stručně poukázáno na častý výskyt lidských pozůstatků v Čechách (např. knovízské prostředí; Skalka u Velimi) i na Moravě (Cezavy u Blučiny, Hradisko u Kroměříže). Poslední připomínka je spíše rázu metodického, protože na obrázku 40 na straně 109 máme před sebou řez kúlovou jamkou a ne řez kúlem (předpokládám, že jde ze strany autora pouze o přehlédnutý překlep). Každopádně se však ukazuje, že oproti starší a střední době bronzové nám sídliště z období popelnicových polí umožňují vytvoření mnohem přesnější představy o životě v tomto období.

V poslední kapitole (str. 146-147) shrnuje autor v šesti bodech výsledky svého studia a s jeho závěry lze takměř v plném rozsahu souhlasit. Snad bych pouze doplnil, že dlouhé halové stavby ze starší a střední doby bronzové nejsou specifickou záležitostí jižního Německa. Vyskytují se totiž i ve středních Čechách nebo na Moravě. Každopádně nám práce O. Chvojky znovu ukazuje na mimořádný význam výzkumu sídlišť doby bronzové, protože nám umožňuje poznání kulturního a ekonomického života v plné šíři.

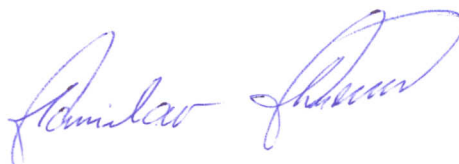
Habilitační spis Mgr. O. Chvojky, PhD. představuje ucelenou studii věnovanou rozboru rovinných sídlišť z doby bronzové v rozsáhlém regionu, do něhož zahrnul jižní a

západní Čechy a dále Bavorsko a Horní Rakousko. Po stránce jazykové, dokumentační i obsahové splňuje všechny požadavky na kvalitní odbornou publikaci. Bez ohledu na některé výše uvedené připomínky jednoznačně doporučuji, aby předložený spis jmenovaného byl přijat jako podklad pro další řízení podle § 72 č. 111/1998 Sb. Zákona o vysokých školách o habilitaci docentů k udělení pedagogicko-vědeckého titulu

docent v oboru archeologie.

V Brně 24. 10. 2011

Prof., PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc. et DSc.

Ústav archeologie FPF Slezské univerzity v Opavě

